

dobrica erić

VEČERNJA SVIRKA

Mesec proviri kroz prozorče, sa češagijom u ruci.

Timari ih, timari, zlatni moj brate. Nekad smo to činili zajedno, a sad, eto, ti moraš sam. Ja više nikad neću otimariti ova mirna šarena brda, niti će ikad više devojačke predele dlanovima pomilovati.

Kroz njegovu glavu prominu dražna slika jedne neiživljene svenčanosti.

Goveda čegrlaju rogovima i žvaču mirišljavu dunjicu. On im dade pune bučuke mlekinja, pa uze češagiju i marljivo istimari njuhovu ulizanu kočet. U štalu banu veče, i Miljana sa kravljačom.

Odi da mi pomogneš, reče ona. Ti drži tele nek doji, a ja će da muzem.

Dobro, kaže on, i odmah odreši tele. Ono skoči i poče halaplivo da ljudja veliko kravlje vime. Miljana čuči i muze. Tanki mlazevi mleka brizgaju u penušavu kravljaču. On kleknu kraj nje i čušu ruku u toplu belu dolju ispod haljine.

Budi miran, reče, jedra i zažarena. Oh, ne golicaj, Žare, tugaljivo mi; prosuću mleko.

Prospici, kaže on. Sad nam je baš zgodno. Nikad nismo u štali, a kažu da je to najlepše na slami između krava.

Baš si lud, isprijavač svu haljinu.

Nećeš, čista je slama. Malopre sam je uneo. Odi...

Ona ostavi kravljaču i pogleda kroz prozorče, pa zagrte haljinu i opruži se po slami. On raskopča čakšire i kleče između njenih butina, što se beslaju u polutam kao dve nabujale rečice.

Banuće neko... šanu ona.

Neće, neće, reče on, pljuskačući joj svoj vreo dah u odškrinuta usta — pa se zabuka u to vrelo belo zlato kao bik u mirišljavo plašće!

Izade iz štale i pode u avlju, grickajući žedne usne. U senci mlekara mazre siluetu dečaka sa dugom ražanom slamkom: povlači je kroz drvene rešetke i srće mleko iz karlice. On se odsutno zاغleda u njega i blažesno osmehnu... pa se onda instiktivno okreće prema poluzaklonjenoj dolini, što se, sva iskričava, jezerila u svilenkastoj paučini — i lice mu se malčice iskrivi... Zatim se osloni o stablo dunje i oslušnu: dole, u čaršljima kod trla, kliknu volujška medenica. Selom se razleže jarka svadbarska pesma.

Jesen, prozbori. Neko se ženi.

Vetar se javlja u vazduhu i krošnje se šumorno ježe. Kuća mu, iznenada, zloslutno mahnu crnom maramom i on tada svim svojim čulima, skoro fizički, oseti strašan zadar pustoće i samotnosti.

Pazi, i barjak imaš. E, pa maši, maši još noćas, o rušna kućo.

Pod strehom vajata, o klinu, spazi svoj stari zardali srp.

Niko ga, izgleda, nije ni pipnuo, od kako sam ga okačio tu one večeni kad sam se vratio sa mobe.

Ptiće su bacale večernju ljubičicu po razdraganim mobiocima, dok su se, mirišljadi i zajapureni, s bleštavim srpskim na ramenima, vraćali preko uzburkanih čaira.

Došli su do reke i s vriskom počeli da prelaze preko zanjihana bavanu, ispod koga se gibalo nebo i lomile njihove šarene siluete.

Oni su zastali na ivici poljančeta u mlađom topoljaku.

Rekao si da imas nešto da mi kažeš, pitala je, zabacujući pozlaćene vitice. Žar joj je palio lice i ona ga je hladila zelenom vrbovom grančicom.

Imam, rekao je i povio se prema njoj, te mu je i krv kao vodopad jurnula na istu stranu. Evo, prošaputao je i poljubio joj nespretno i neočekivano one naprčene usne, što su se koprncule kao dve rumene iznenadene ribice. Eto to, to imam da ti kažem! — progao je potom, i sam iznenaden, strepeći da će za uvrat dobiti bar jedno vrelo šamarče. Ali ona je stajala kao začarana, zaprepaščena, tolikom njegovom hrabrošcu, i šaputala, sva raznežena i malaskala:

To... što to... što samo to...?

I ovo, i ovo, i ovo! — klicao je, ljubeći je sve hrabrijie i žeće i padajući zajedno s njom u travu, dok je oko njih sve gorelo i vrtelo se u ludom kovitlacu.

Dosta! — uzviknula je odjednom i otrglala se, prćasta i umrljana rosom i poljupcima: Ajdemo, svi su već prešli.

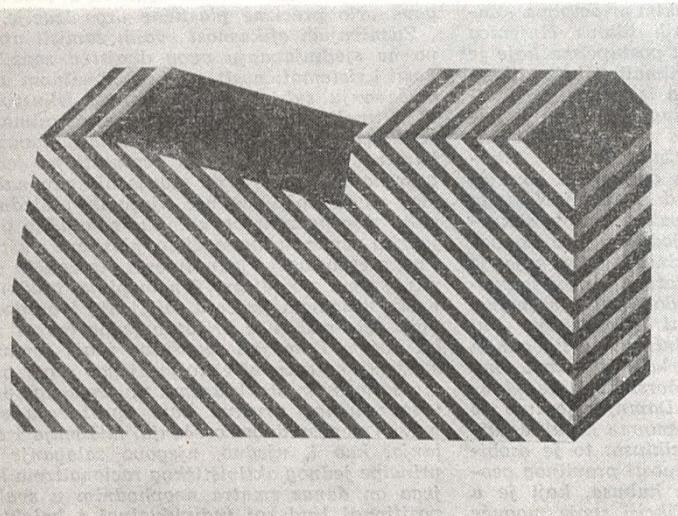
Preleteli su preko reke i potrcali utrkujući se dolinom, po kojoj su skakutali crveni jeljeni večernjeg sunca.

Ali te večeri

dok je ležao polubudan pod šljivom zureći u srp o klinu i dok su sokakom uz vrevu dece tandrijale ciganske taljige sa bakračima — on je sasvim lepo čuo zvuk trube i zadrhtao, ali tako kao da se stresa...

...i setio se trube koju mu je jednom o vašaru bila kupila Bisa Cigančića (kojoj je posle za uvrat dao loptu, a s kojom se pre toga tek beše spaštašio i vozio na ringispulu i video kako su ljudi sa sekirama zaklali mečku na sred vašarišta) i koju je bacio istog dana u predvečerje kada je njegova ucveljena bela devojačica s kojom je tog jutra brao jagode uplovila u kružić ispod vrbe sa koje je duvajući u trubu ispraćao pogledom Cigančicu s loptom na talijama koje su već zamicala za drveće i kada je on (iako pre toga uopšte nije ni znao da je ona nestala shvatio da su mečku ubili što su mislili da je ona prožderala devojačicu...

...a potom je dugo zabačene glave gledao u plavi nebeski vir, gde su se zvezde kao utopljenice igrale s rumenom loptom meseca i video kako se medu njima, nalik na božur, ukazao žarki Milja-

nin lik, pa je zaželeo da ga ubere svojim ispruženim rukama, ali je tada lepo video srp poletio u vis i njegove ruke su prhnule za njim kao ptice, no u tom je jedna zvezdica pala u baštu punu ruža i on je poskočivši zbrunjeno počeo da pilji u svoje prste, u okačeni srp i čisto zvezdano nebo, a slutnja ga je neka neobjašnjiva uštinula za sami cvet što mu je burno kucao ispod leve sise svojim usijanim kleštim...

Onda sam mislio da je to bio samo san, pomisli sad, a nije bio. A ona je posle izbegavala da bude sa mnom nasamo i više mi nije dala da je poljubim sve do one večeri pred rastanak. Da li me čeka, pomisli opet. I šta će biti kad sazna, dodade, koračajući duž plota. U uglo avlje, pod starim dudom, glađovao je u korovu ras-hodovan i zardao plug sakovac. Učini mu se da su ručice pre-klinjući ispružene prema njemu i prvi put mu na trepavicama zatrepiši dve sitne sjajne medenice.

Cemu sve ovo, pomisli. I šta to mari? Treba malo zategnuti uze osećanjima, inače će me odvesti u očaj i kukavičluk. Svakom ljudskom biću ponešto nedostaje. Meni je telo zdravo, i um. Ako nemam ruke, ja imam san. Jedino u mašti čovek i može da do-segne, sve svoje vrhunce. Nije baš sva sreća ni u rukama.

U krvi mu opet zašume zatajasana pšenica ravnodušnosti.

Tada se začu svirka:

Prostruja prvo kroz vazduh nežni, šareno nadraživi žubor tog živog izvora što se otvori negde na kraju sokaka, u srcu srebr-nog šora, kao šum oluje koja se približava, i on, ni sam još ne znajući zašto, ali predosećajući i žečeći da se zakloni, uzmaće nat-raške prema mlekaru i senkama... a kad se zvučna štrika arije sasvim pomeša sa mesečinom i dostiže vrhunac u sluhi i u krošnjama drveća, u njoj se začeše blagi predeli pesme, što se lako iz-diže iz bistre pozadine, nadkriljujući je, i tek tada to posta pravi raskošni vez, koji prožimajući obavi svako živo biće i svaki kutak tek uspavane prirode...

Bilo je oko podne kad se probudio u senu i čuo onaj razgo-vor dole u štali.

Strah me, rekla je majka, mene je mnogo strah. Nije to bio običan san. Sanjala sam sto puta trista gornih čuda, ali se nikad nisam ovako prepala.

Ti si luda, rekao je otac. Tebe svaka sitnica može da uplaši. Možda sam luckasta, to ne poričem, ali da je ovo sitnica, e, to ti ne dam za pravo. I nije mene, da znaš, za mene strah, nego se ja za vas dvojicu bojim. I čudi me samo otkud da ti, kod tolikih kafana, lumpuješ u crkvenoj avlji i da te ja, sa detetom, sa na-šim malim detetom u naručju, molim da ideš kući, kad to nisam nikad u veku činila. Pa još kad on banu, bupnu ko s neba pred mene i poče da maše... Sveta bogorodice, nije da je imao neku ruku više, nije da je imao desetak ruku, nego sto, sto ruku, pa samo gmizde kao, sačuvaj bože, zmije! Mama, veli, neka tate. Ja sam već veliki i snažan da zaradim hleba za sve nas. Bože, kad sam se probudila, kao da mi je jagnje skakalo po grudima, tako mi je srce lupalо. I što sam više razmišljala o tome, sve više mi se činilo da nisam spavala, nego da sam sve ono gledala u nekom magli...

Strašno, rekao je otac. Od toga bi se i moja baba prestravila.

Izašli su iz štale čegrljajući loncima i glasovi su se udaljavali... a on je i dalje ležao u senu i zurio u crvene potočiće što su curili između crepova, misleći da sanja, a onda je polako po-digao ruku i brzo je trgao svu oblicheni sućevom krvljiv i zadrhtao. setivši se tek tad da je on to onaj on iz majčine priče i spa-jači njene gmizave reči sa zracima što su mu se ukrtstali između raširenih prstiju, pa je skočio: lupio temenom o rog tako da se cela štala potresla i čitav roj zvezda ruknuo oko glave, sjurio niz merdevine i izleteo napolje, gde je začuđenim pogledom obuhvatio nebo, drveće, golubove na krovu kuće i svoje ruke, pipajući teme i osmehujući se bezazleno.

A jednog dana (tri nedelje posle onog kobnog dana kada je skočio sa jablana u reku i tri godine posle praznika kada su je deca kamenovala lažnim vestima o njegovoj smrti) pala je iznemada u postelju i počela da bunca:

Sine, rekla je, uzmi motku i oteraj tu mečku ispred kuće!

Stajao je u ugлу između prozora i vrata, proboden srebrnim rogljicama sunca, i nije mogao ni da se makne.

Kakvu mečku, mama? Nema nigde nikakve mečke!

Ima, ima, samo je ti ne vidiš. Eno je, eno je, sad će da uđe u kuću! Daj meni motku, daj da je najurim. Aaa-iii, ne mogu da podignem ruke. Neko mi zakucao dlanove za krevet i krv samo toči. Plava neka krv, pa sve miriše na rakiju. I sve je ogrezlo, i sve će da se potopи u toj plavoj krvi. Beži, beži, udaviceš se, sine! Ali ponesi i mene, ne ostavljam me da se utopim u svojoj rođenoj krvi, ovako zakovana!

Mama, viknuo je. Šta ti je, mama? Nema mečke, nema nikakve krvi. To se tebi samo pričinjava!

Ima, imal! — vrinsnula je i odjednom se strašno izbuljila u nje-ga: Skidaj, skidaj brže gunj; vidiš li da su ti se zapalili ruka-vi!

Tada je nešto prslo, sručilo se kao porculanska činija, puna vrele supe. Na vratima se pojavila jedna ogromna senka i cela kuća je počela da se smraćuje. A on je stajao kao kip između prozora i vrata, belji od zida i ne prepoznajući oca, proboden sre-brnim sunčanim rogljicama.

(odlomci)

bert brecht

maska zla

Na mome zidu visi japanska rezbarija
Maska zlog demona, oličena zlatnim
lakom.

Suosjećajući gledam
Nabrekle čeone žile što nagovještavaju
Kako je naporno biti zao.

Mijenjanje kočača

Sjedim uz cestu.
Vozač mijenja kočać.
Nerado sam tamo gdje stignem.
Nerado sam tamo gdje odlazim.
Zašto promatrajem mijenjanje kočača
S nestreljenjem?

Veslanje, razgovori

Veče je. Promiću
Dva čamca, u njima
Dva gola mladića. Jedan pored drugog,
veslajući
Razgovaraju. Razgovarajući
Veslaju jedan pored drugog.

Jele

U zoru
Jele su bakarne.
Tako ih vidjeh
Pred jedno pola stoljeća
Pred dva svjetska rata
Očima mladim.

Dim

Mala kuća pod drvećem na jezeru
S krova se diže dim.
Da ga nema
Kako bi neutješni bili
Kuća, drveće i jezero.

Kineskom Lavu¹⁾ od korijena čajnog grma

Zli se boje tvoje šape.
Dobri vesele tvojoj ljupkosti.
Isto
Rado slušah
O svome stihu.

Prevela sa nemačkog
MIRJANA VUJANIĆ

¹⁾ Figura od korijena čajnog grma, u staroj Kini smatrana životinjom koja donosi sreću i utoliko više cijenjena, ukoliko je s manje rez-barenja oblikovana. (Potrebno je da korijen za-drži što prirodniji oblik.)